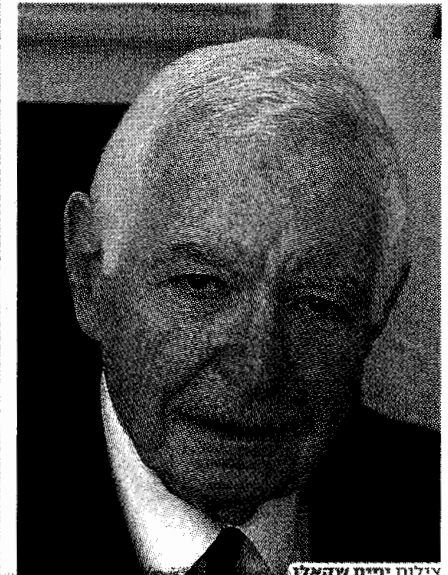

מיכה לינדנשטראוס, מבקר המדינה

הדוח חסר התקדים שפירסם סדק את מועדון החברים הסגור של הסגל האקדמי, שנהנה עד היום מחירות לעשות שימוש בכספי ציבור ללא פיקוח. הממצאים הובילו להתפוררות ההתנגדות לכל ביקורת חיצונית

16

צילום יפית שגאלו

מבק המדינה נכנס לרשימה בזכות רוח מיוחדת שפירסם על מערכת ההשכלה הגבוהה. הרוח, חסד התקדים בחריפותו, נגע בנושאים שהיו טאבו. הממצאים הסבו את תשומת הלב הציבורית להתנהלות הנהוגה זה שנים באוניברסיטאות, הרחק מהעין הציבורית, והוגדרה על ידי המבקר כבלתי תקינה. באקדמיה התקבל הרוח בועזוע - לא מהממצאים עצמם כמו מעצם הביקורת והחרידה למחוזות שהאקדמיה הקפידה לשמור עליהם מוצנעים ובלתי חשופים לביקורת. המבקר חשף ליקויים חמורים בהפעלת הקרן לקשרי מדע, שתקציביה נועדו למחקר ולכנסים מדעיים. הקרן היא מהתנאים החביבים והיקרים ביותר ללבם של חברי הסגל. היא נועדה לשמש לצורכי העשרת הסגל האקדמי והעצמת יכולת המחקר שלהם, ונוסדה בעקבות טענות בדבר הצורך החיוני במימון נטיעות לח"ל כדי שחברי הסגל הישראליים, המרוחקים מזירת העשייה האקדמית הבינלאומית, לא יפגרו מאחור. ואולם, האוניברסיטאות קבעו שחבר סגל יוכל לפרות את יתרת הקרן שנצברה לזכותו בתום מינויו, ואף להודישה לצאצאיו. מבחינתם של לא מעט חברי סגל, הביקורת הזאת היתה מפתיעה ובגרד.

חידושו; רבים מהם רואים בקרן תוספת שכר קבועה ואישית הניתנת להם ולא תקציב ייעודי להשגת מטרה אקדמית מקצועית. המבקר מצא גם חריגות שכה בולטות כספיים מעבר למקובל, מענקים מנופחים לפרופסורים שאינם חברי סגל ועוד. המבקר תייעח גם לניסיונות האוניברסיטאות למנוע מירע ממשדר האוצר, וכתב כי הן "עושות מאמצים רבים, תוך שימוש גורף בעקרון החופש האקדמי, כדי לסכל כל ניסיון של הממונה להחיל עליהן פיקוח אמיתי ויעיל". הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה (ות"ת) מצוינת ברוח לשלילה, כמי שנתנה יד להצגה חלקית של מצבן הכספי האמיתי של האוניברסיטאות במאזנים הכספיים שהן מפרסמות, ואיפשרה להסתיר גידעונו, אף שידעה על החריגות ונוקיהן. לינדנשטראוס הגדיר זאת כ"חוסר אחריות", בצינו את המשבר הכלכלי שבו מצויות האוניברסיטאות. ברוח מוקרש פרק שלם לווועד ראשי האוניברסיטאות (ור"ה), ומוטחת בו ביקורת על ניסיון לשבש את עבודת המבקר. הרוח מתאר כיצד פנה המשרד שוב ושוב לוור"ה, ואולם הוועד הערים קשיים והשיב כי "ור"ה איננו גוף מבוקר, אלא מסגרת לא מחייבת של שיתוף פעולה".

"אין זה ראוי", נכתב, "שנשיאי האוניברסיטאות ומנכ"ליהן, בעצה אחת, יעשו לסיכול ביקורת המדינה, במקום להכיד בחשיבותה ובתועלתה ולאפשר את פעולתה, כפי שניתן היה לצפות מגורמים כה בכירים בגופים בעלי אופי ציבורי". הרוח היה לשיחת היום באוניברסיטאות. אמרו שהמבקר שופך את התינוק עם המים, שהוא לא מבין איך פועלת אקדמיה, שהבעיה אינה השיטה, אלא עשבים שוטים אחרים שמנצלים אותה לדעה ושבגינם השחיד המבקר ממסד שלם. ניתן לייחס לרוח כמה השפעות, אחרות מהן ספציפיות ואחרות כלליות. הרוח ריבן את הממונה על השכר במשרד האוצר לכפות על האוניברסיטאות להפסיק לתמוך מפיקוח על השכר ולהעביר לו, לדאשונה, את נתוני השכר של הסגל. הרוח הוא גם שלב נוסף ומשמעותי בסדיקת מעמדה ההגמוני והעצמאי של האקדמיה. הוא חיזק תחושת הנדרפות של ממסד שהיה אליטה בלתי מבוקרת ונמצא כיום בעמדת התגוננות, ותרם להתפוררות ההתנגדות שלו לפיקוח חיצוני. הוא שלב נוסף גם בהגברת הפיקוח ובכרסום במועדון החברים הסגור של הסגל האקדמי, שנהנה עד היום מחירות לעשות שימוש בכספי ציבור על פי מיטב ראותו.